

LATVIJAS REPUBLIKA

LIEPĀJAS PILSĒTAS BĀRIŅTIESA

Jelgavas ielā 48, Liepājā, LV 3401, tālrunis 63422496, fakss 63422496, e-pasts barintiesa@dome.liepaja.lv
Reģ.Nr.90002394125

Pārskata ziņojums par Liepājas pilsētas bāriņtiesas darbību 2016.gadā

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 5.panta ceturto daļu, bāriņtiesa ne retāk kā reizi gadā sniedz attiecīgās pašvaldības domei pārskatu par savu darbību. Pārskata ziņojums ir publicējams pašvaldības mājaslapā.

Atbilstoši Bāriņtiesu likumā paredzētajiem bāriņtiesas darbības principiem, bāriņtiesai savā darbībā nepieciešams pamatoties uz normatīvajiem aktiem un, risinot jautājumus savas kompetences ietvaros, vadīties no bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un interešu prioritāra aizsardzības principa. Īstenojot normatīvajos aktos noteiktos bērna un aizgādībā esošās personas personisko interešu aizsardzības pasākumus, bāriņtiesa pieņem lēmumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, pieprasa vajadzīgo informāciju aizbildnības, aizgādības, adopcijas vai ar aizgādību saistīto jautājumu izlemšanai, veic pienākumus aizbildnības un aizgādības uzraudzībā, iesniedz tiesā prasības pieteikumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, kā arī sadarbojas ar citām valsts un pašvaldības institūcijām, lai veiktu savus uzdevumus.

Par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26.panta pirmajā daļā noteikts, ka ģimene ir dabiska bērna attīstības un augšanas vide, un katram bērnam ir neatņemamas tiesības uzaugt ģimenē. Valsts un pašvaldība atbalsta ģimeni un sniedz tai palīdzību.

Bāriņtiesu likuma 17.panta 5.punktā noteikts, ka viens no bāriņtiesas pienākumiem ir informēt pašvaldības sociālo dienestu vai citu atbildīgo institūciju par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana un kurām nepieciešama palīdzība. Tie ir gadījumi, kad Bāriņtiesa pēc savas iniciatīvas, kā arī citu personu vai institūciju sniegtās informācijas par ģimeni, izvērtējusi bērna tiesību nodrošinājumu ģimenē un konstatējusi riskus, kas liecina par nepietiekamu bērna attīstības un audzināšanas nodrošinājumu, bet nepastāv normatīvajos aktos noteiktie apstākļi, lai pieņemtu lēmumu par bērna šķiršanu no ģimenes. Pārskata gada ietvaros Liepājas pilsētas bāriņtiesa (turpmāk tekstā- Bāriņtiesa) Liepājas pilsētas domes Sociālajam dienestam ir sniegusi informāciju par 34 šādām ģimenēm, kurās aug 64 bērni, no tiem 9 aizbildnībā esoši bērni. Ar minētajām ģimenēm lūgts veikt sociālo darbu.

Par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu, atņemšanu

Bērna aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja bāriņtiesa konstatē kādu no Civillikuma 203.pantā un Bāriņtiesu likuma 22.pantā norādītajiem apstākļiem un atzīst, ka:

- 1) ir faktiski šķēršļi, kas liedz vecākam iespēju aprūpēt bērnu;
- 2) bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ);
- 3) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību;

4) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai, izņemot gadījumu, kad viņš kā laulātais ir devis piekrišanu tam, ka bērnu adoptē otrs laulātais;

5) konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 22.panta 1^l.daļu bāriņtiesa, ierosinot lietu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, veic riska novērtēšanu, informē vecāku par sekām un uzdod viņam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks šajā termiņā kavējas novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam un bērna šķiršanu no ģimenes.

2016.gadā Bāriņtiesa pārtraukusi aizgādības tiesības 44 personām (2015.gadā - 37 personām), no tām 26 mātēm un 18 tēviem (2015.gadā - 18 mātēm un 19 tēviem). Minēto personu aizgādībā bija 40 bērni (2015.gadā - 43 bērni). Salīdzinoši ar 2015.gadu aizgādības tiesības pārtrauktas 7 personām vairāk, savukārt no ģimenes šķirto bērnu skaits ir par 3 bērniem mazāk. Pārskata gada ietvaros, pieņemot lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu, par 2 personām informēts Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas iecirknis, jo konstatēta vecāku vardarbība vai pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu. Būtiski, ka informāciju tiesībsargājošajām institūcijām par vardarbību pret bērnu var būt sniegušas arī citas personas (bērna radnieki, psihologi, izglītības iestāde u.c), līdz ar to rādītāji par vecākiem, kuriem pārtrauktas aizgādības tiesības dēļ vardarbības var atšķirties no rādītājiem par gadījumu skaitu, kuros par bērnu tiesību pārkāpumiem informētas tiesībsargājošās institūcijas.

Visos gadījumos, kad tiek pārtrauktas aizgādības tiesības, Bāriņtiesa par pieņemto lēmumu sniegusi informāciju Sociālajam dienestam un lūgusi sniegt nepieciešamo palīdzību bērna vecākiem, kā to nosaka Bāriņtiesu likuma 39.panta pirmā daļa un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27.panta piektā daļa, lai sekmētu bērna atgriešanos ģimenē.

Ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu. Sagatavojot lietu par iespējamu bērna pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu vecākam, bāriņtiesa primāri pārlicinās, vai nepastāv vairs apstākļi, kas pastāvēja laikā, kad vecākam tika pārtrauktas aizgādības tiesības, kā arī noskaidro, vai nepastāv citi pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanas riski, proti, bāriņtiesa vērtē gan iespējamo risku bērna drošībai, attīstībai un veselībai, kā arī apstākli, vai bērnam, atgriežoties ģimenē, tiks nodrošināta pilnvērtīga aprūpe, atbilstoša audzināšana un labvēlīga vide. 2016.gadā Bāriņtiesa aizgādības tiesības atjaunojusi 5 personām (2015.gadā - 9 personas), no tām- 4 mātēm un 1 tēvam (2015.gadā - 4 mātēm un 5 tēviem). Līdz ar to pārskata periodā 6 bērni (2015.gadā - 13 bērni) atgriezušies vecāku aizgādībā.

Civillikuma 203.pantā noteikts, ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai, izņemot gadījumu, kad aizgādības tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ. Aizgādības tiesību atņemšanu vienam vai abiem vecākiem kā galējo līdzekli piemēro tiesa. Civillikuma normas paredz, ka vecākam aizgādības tiesības ar tiesas spriedumu var atņemt divos gadījumos:

1) viņa vainas dēļ (vecāka apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ) ir apdraudēta veselība vai dzīvība;

2) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību, un tas var apdraudēt bērna fizisko, garīgo vai tikumisko attīstību.

Pārskata periodā aizgādības tiesības ar tiesas spriedumu atņemtas 49 bērnu vecākiem (2015.gadā - 40 bērni), tas ir 44 personām (2015.gadā - 39 personām), no tām 24 mātēm un 20 tēviem (2015.gadā - 19 mātēm un 20 tēviem). Bāriņtiesa lēmusi par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu 45 personām (2015.gadā 34 personām) no tām 25 mātēm un 20 tēviem (2015.gadā - 18 mātēm un 16 tēviem). Savukārt aizgādības tiesības ar tiesas spriedumu nav atjaunotas nevienā gadījumā.

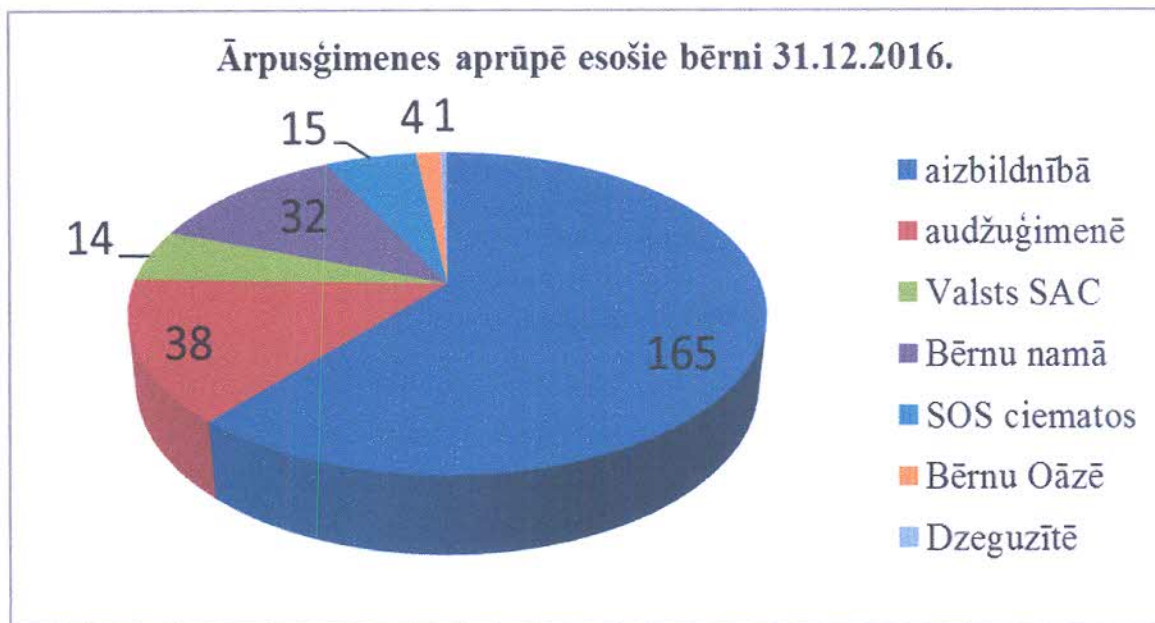
Par bērnu ārpusģimenes aprūpi

Ārpusģimenes aprūpes mērķis saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 32.pantā noteikto ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai. Lemjot par ārpusģimenes aprūpi bērnam, bāriņtiesai nepieciešams izskaidrot bērnam iespējamās ārpusģimenes aprūpes veidus un noskaidrot bērna viedokli par viņam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, ja bērns spēj formulēt savu viedokli.

Normatīvie akti paredz primāri nodrošināt bērnam iespēju augt pie aizbildņa vai audžuģimēnē. Tikai tad, ja nav iespējams nodrošināt ārpusģimenes aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimēnē, bāriņtiesa lemj par bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna ievietošanu institūcijā.

2016.gada 31.decembrī ārpusģimenes aprūpē atradās 270 bērni, no tiem 165 aizbildnībā, 38 audžuģimēnē un 67 institucionālā aprūpē.

1.attēls

Kā redzams 1.attēlā, visvairāk Liepājas pašvaldības bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpe tiek nodrošināta aizbildnībā (61%). Lai arī kopumā 67 bērni atrodas institucionālā aprūpē, jāņem vērā, ka 15 bērni ievietoti 2 SOS ciematos – Valmierā un Īslīcē, no tiem viens bērns- Jelgavas SOS Jauniešu mājā, kur bērnu aprūpe pietuvināta ģimeniskai videi.

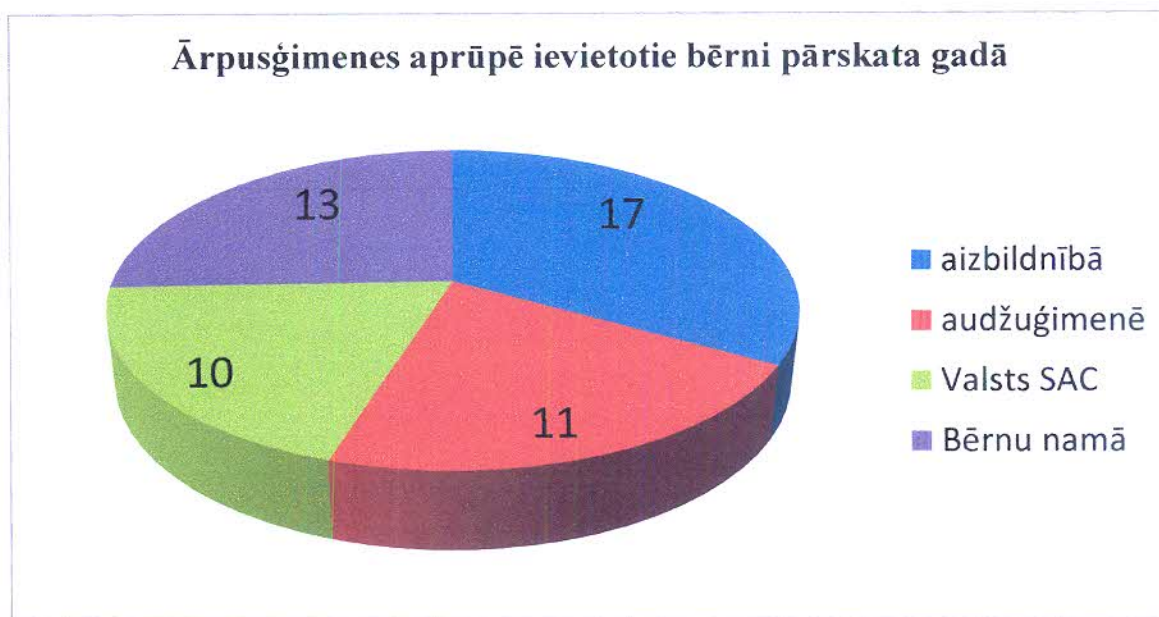
Valsts sociālās aprūpes centra filiālē "Liepāja" aprūpi saņem 14 bērni. No tiem 12 bērni ir ar smagām veselības problēmām un šī iemesla dēļ nav iespējams bērniem šobrīd nodrošināt piemērotu audžuģimēni.

Liepājas pilsētas domes Sociālā dienesta bērnu aprūpes pakalpojums tiek nodrošināts 32 bērniem, vecumā no 3 līdz 17 gadiem, no kuriem 2 bērni (nepilngadīga jaunieta ar jaundzimušo) saņem aprūpi biedrībā "Cerību spārni" Sociālā atbalsta centrā "Cerību māja" Siguldā, bet 1 bērns saņem sociālo rehabilitāciju Nodibinājumā "Solis Piebalgā" Rehabilitācijas centra programmā no psihoaktīvām vielām atkarīgiem bērniem.

Četri bērni aprūpi saņem SIA "Bērnu Oāze" struktūrvienībā "Mākoņkalns", kurā tiek realizēta uzvedības korekcijas programma jauniešiem ar būtiskām uzvedības problēmām un tieksmi uz likumpārkāpumiem. Savukārt viens bērns aprūpi saņem Ģimenes krīzes centrā "Dzeguzīte" Koknese novadā.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādņem 2014.– 2020.gadam viens no svarīgākajiem rīcības virzieniem ir deinstitucionalizācija. Deinstitucionalizācijas plānā izvirzītie mērķi ir institucionālās aprūpes pakalpojuma vajadzības izvērtēšana individuāli katram konkrētam bērnam atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām, tādējādi ierobežojot bērnu ievietošanu institūcijās, ja ir iespējams nodrošināt institucionālajai aprūpei alternatīvus (ģimeniskai videi pietuvinātus) ārpusģimenes aprūpes pakalpojumus. Lai nodrošinātu deinstitucionalizācijas principa – ģimeniskas vides nodrošināšana bērnam - īstenošanu praksē, bāriņtiesa periodiski pārliecinās, vai institūcijā ievietotam bērnam joprojām nav iespējams nodrošināt aprūpi ģimeniskā vidē.

2.attēls

Pārskata gadā ārpusģimenes aprūpe institūcijā un audžuģimenē nodrošināta 34, tas ir 67% no visiem ārpusģimenes aprūpē nodotajiem bērniem. Izplatītākais iemesls, kādēļ bijis nepieciešams bērnus nodrošināt ar ārpusģimenes aprūpi audžuģimenē vai institūcijā ir tas, ka bērnu vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības. Tikai 2 bērniem nodrošināta ārpusģimenes aprūpe, lai nodrošinātu bērnu likumisko pārstāvību- šajos gadījumos viena bērna vecāks ir nepilngadīgs un nevar pats bērnu pārstāvēt, bet otrā gadījumā bērna ārpusģimenes aprūpi bijis nepieciešams nodrošināt, jo vecāks savas slimības dēļ nespēj realizēt bērna aprūpi.

Prioritāri ārpusģimenes aprūpe nodrošināma bērnam ģimeniskā vidē – pie aizbildņa vai audžuģimenē, un tikai tad, ja nav iespējams bērnam iecelt aizbildni vai ievietot audžuģimenē, pieļaujama bērna ārpusģimenes aprūpe institūcijā, tas ir Valsts SAC vai Bērnu namā.

Vērtējot salīdzinoši, redzams, ka pārskata gadā lielākā daļa bērnu nodrošināti ar ārpusģimenes aprūpi tieši ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.

Analizējot bāriņtiesas datus redzams, ka trim bērniem, no tiem, kas ievietoti Valsts SAC, ir būtiskas veselības problēmas, kas ir bijis šķērslis bērna aprūpes nodrošināšanai ģimeniskā vidē. Viens no Valsts SAC ievietotajiem bērniem pārskatā gadā ir atgriezies mātes aprūpē, savukārt pieciem bērniem nodrošināta ārpusģimenes aprūpe ģimeniskā vidē – pie aizbildņa un audžuģimenē. Līdz ar to var secināt, ka, no pārskata gadā Valsts SAC ievietotajiem 10 bērniem, aprūpi iestādē turpina saņemt 4 bērni, no kuriem diviem ir būtiskas veselības problēmas, savukārt vienam bērnam nepieciešams ārpusģimenes aprūpes pakalpojums, jo vecāks savas slimības dēļ nespēj realizēt bērna aprūpi.

No 13 bērniem, kuri pārskata gadā ievietoti bērnu namā, trīs bērni faktiski nav uzturējušies bērnu namā, jo pēc sociālās rehabilitācijas pakalpojuma krīžu centrā saņemšanas, šie bērni tika

ievietoti audžuģimenē. Formāla ievietošana institūcijā bija nepieciešama, lai pakalpojuma sniegšanas laikā nodrošinātu bērnu pārstāvību. Vēl viens bērns, kurš ievietots bērnunamā, saņem aprūpes pakalpojumu un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu kopā ar savu nepilngadīgo māti – bērnunama audzēkni biedrībā „Cerību spārni”, savukārt formāla ievietošana institūcijā nepieciešama, lai nodrošinātu bērna pārstāvību. Līdz ar to redzams, ka no pārskata gadā bērnunamā ievietotajiem 13 bērniem, aprūpi iestādē turpina saņemt 9 bērni, no kuriem 4 ir vienas ģimenes bērni, kas ir būtisks apgrūtinājums un šķērslis nodrošinot ārpusģimenes aprūpi ģimeniskā vidē pēc iespējas tuvāk bērna bioloģiskajai ģimenei.

Par aizbildnības lietām

Saskaņā ar Civillikuma 217.panta pirmo daļu un 222.pantu aizbildnību nodibina pār bez vecāku aizgādības palikušajiem nepilngadīgajiem. Aizbildnis aizvieto savam aizbilstamajam vecākus, atbalsta bērnu, sevišķi gādā par viņa audzināšanu, kā arī pārstāv bērna personiskās un mantiskās intereses. Bāriņtiesa lemj par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu bērnam, ja:

- 1) bērna vecāki ir miruši vai izsludināti par mirušiem;
- 2) bērna vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības;
- 3) bērna vecāki ir pazuduši un izsludināti meklēšanā;
- 4) bērna vecāki slimības dēļ nespēj pienācīgi aprūpēt un uzraudzīt bērnu;
- 5) radušās būtiskas domstarpības bērna un vecāku attiecībās;
- 6) abi bērna vecāki ir nepilngadīgi;
- 7) radušies citi neatliekami gadījumi (nodrošinot normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu).

Lemjot par aizbildņa iecelšanu, bāriņtiesai ir jāpārlicinās, vai par aizbildni iecelamajai personai ir aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības. Bāriņtiesa izvērtē personas motivāciju kļūt par aizbildni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, nodarbinātību, dzīves apstākļus, spējas pārstāvēt bērnu personiskajās un mantiskajās attiecībās, kā arī ņem vērā atzinumus par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kā arī psihiatrs un narkologs.

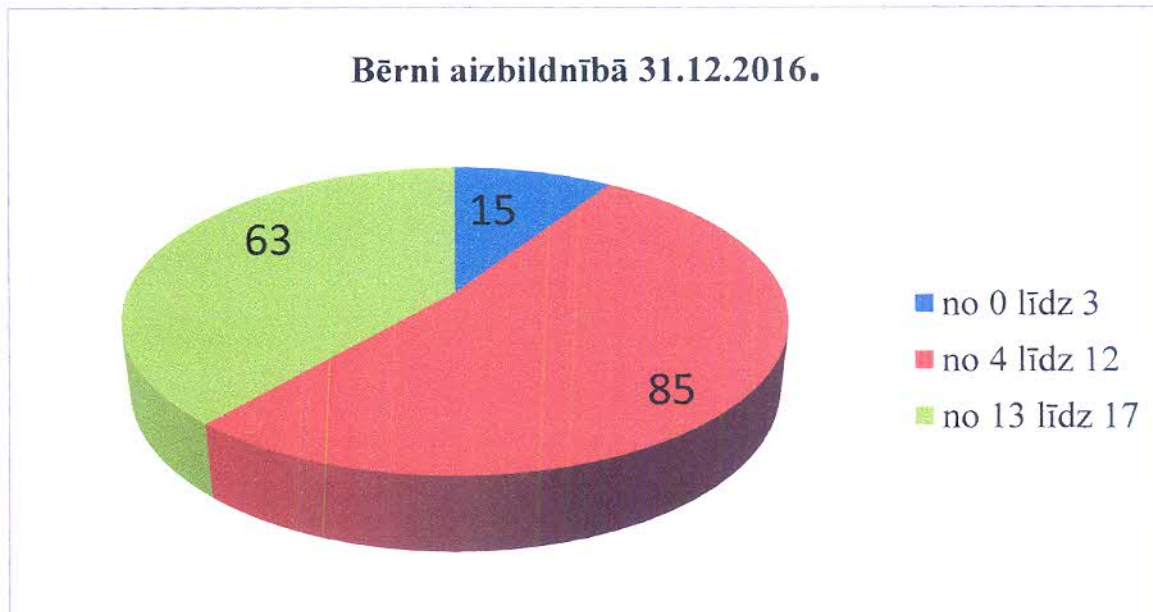
Saskaņā ar Civillikuma 235.un 236.panta tiesisko regulējumu aizbildnība pār nepilngadīgajiem piekrīt vispirms viņu tuvākajiem radniekiem, bet tam ir nepieciešams bāriņtiesas apstiprinājums. Par aizbildņiem bāriņtiesa izrauga no vienādi tuviem radniekiem piemērotākos, bet, ja tuvākie izrādītos nepiemēroti, tad tālākos. Ja starp nepilngadīgo radniekiem neatrodas spējīgi vai arī, ja spējīgie nevar uzņemties aizbildnību, vai ja viņus atlaiž no aizbildņu amata likumisku iemeslu dēļ, kā arī, ja nepilngadīgajiem nemaz nav radnieku, aizbildņus ieceļ no citu personu vidus.

3.attēls

Pārskata perioda beigās kopējais aizbildņu skaits ir 127, no tiem 99 ir bērnu radnieki, īpaši vecvecāki. Pārskata periodā 14 personas ieceltas par aizbildni, no tām 10 ir bērnu radnieki. Papildus vērtēta 10 personu atbilstība aizbildņa pienākumu pildīšanai, tai skaitā 4 gadījumos pēc citas pašvaldības bāriņtiesas lūguma un 1 gadījumā pēc ārvalsts (Anglijas) kompetento iestāžu lūguma. Vērtējot aizbildņa kandidātus pēc ārvalsts kompetento iestāžu lūguma prasības ir daudz augstākas, informācija ir daudz plašāka, līdz ar to vērtēšanas process ir sarežģīts un laikietilpīgs.

4.attēls

Kā redzams no 4.attēla, uz 2016.gada 31.decembri 165 bērni nodoti aizbildnībā, visvairāk no tiem 85 ir bērni vecumā no 4 līdz 12 gadiem. Pārskata periodā aizbildnība nodibināta 17 nepilngadīgajiem, 6 no tiem ir vecumā līdz 3 gadiem, 6 - vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 5 vecumā no 13 līdz 17 gadiem. Papildus Liepājas pilsētas bāriņtiesa uzrauga 36 bērnu aizbildnības lietas no citām pašvaldībām (lēmumu par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu pieņēmusi cita pašvaldība, bet bērni dzīvo aizbildņa ģimenē Liepājā). Papildus bāriņtiesa uzrauga 5 aizbildnības lietas, kur lēmumu par bērna nodošanu aizbildņa aprūpē pieņēmusi ārvalsts kompetentā iestāde (1 gadījumā – Krievijas, 4 gadījumos – Anglija).

Civillikuma 339.pants noteic, ka aizbildnība izbeidzas aizbilstamajam ar viņa pilngadību; viņu adoptējot; ja vecākiem atjaunotas aizgādības tiesības. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 33.panta pirmo daļu bāriņtiesa lemj par aizbildņa atlaišanu no aizbildņa pienākumu pildīšanas Civillikumā paredzētajos gadījumos, kā arī tad, ja, bērna vecākiem atjaunotas bērna pārtrauktās vai atņemtās aizgādības tiesības, bērna vecāki atradušies, bērna vecākam, kurš slimības dēļ iepriekš nespēja pienācīgi aprūpēt un uzraudzīt bērnu, vairs nepastāv šķērslis bērna aizgādības īstenošanai, bērna vecāki kļuvuši pilngadīgi, atrisinājušās domstarpības bērna un vecāku attiecībās.

Pārskata periodā lielākoties aizbildnība izbeigusies ar aizbilstamā pilngadību, proti 15 aizbilstamie kļuvuši pilngadīgi. 4 bērni atgriezušies vecāku aprūpē, jo vecākiem atjaunotas pārtrauktās aizgādības tiesības, 2 bērnam aizbildnība izbeigusies, jo viņa vecāks kļuvis pilngadīgs, savukārt 2 gadījumos aizbildnis adoptējis savu aizbilstamo. Vienā gadījumā aizbildnis atcelts, jo atteicies turpmāk pildīt aizbildņa pienākumus.

Par audžuģimeņu lietām

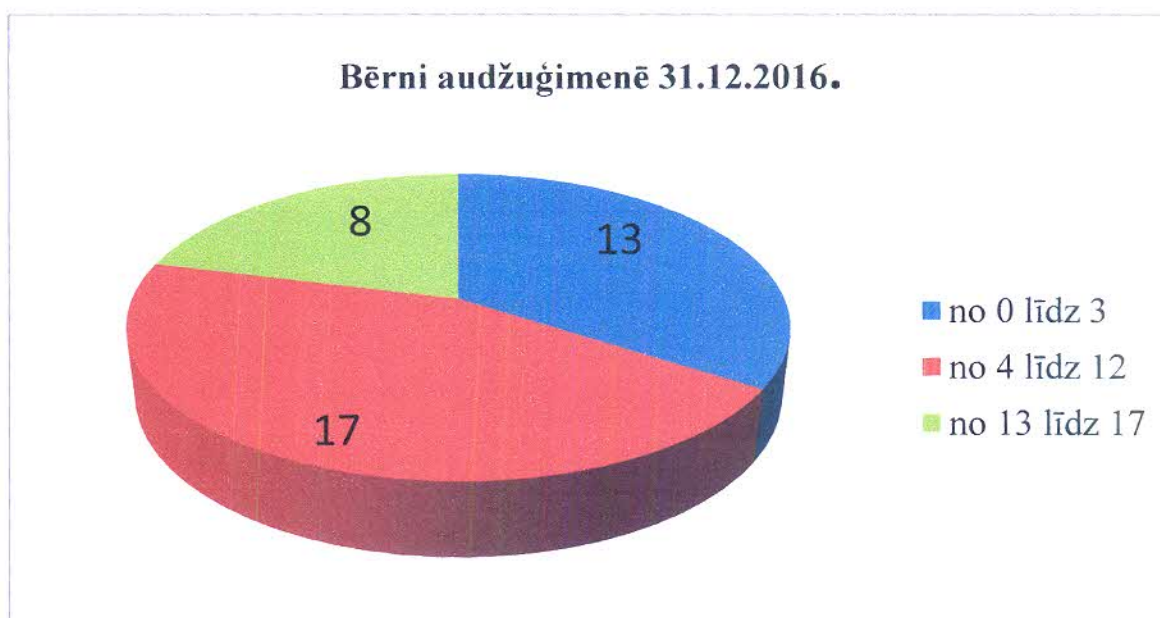
Audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē. Audžuģimenes pienākums ir nodrošināt bērnam viņa vecumam un veselības stāvoklim atbilstošus sadzīves apstākļus un aprūpi (veselības aprūpi, audzināšanu un izglītību). Bērnu audžuģimenē ievieto uz laiku, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, līdz bērna adopcijai vai aizbildnības nodibināšanai. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 25.pantā noteikto bāriņtiesa lemj par:

- 1) ģimenes vai personas piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai;
- 2) audžuģimenes statusa piešķiršanu;
- 3) bērna ievietošanu audžuģimenē vai uzturēšanās izbeigšanu tajā.

Liepājā uz 2016.gada 31.decembri audžuģimenes statuss ar bāriņtiesas lēmumu piešķirts 19 ģimenēm. Pārskata periodā 2 ģimenes atzītas par piemērotām audžuģimenes pienākumu pildīšanai.

Audžuģimenēs Liepājā ir ievietoti 31 Liepājas pašvaldības bērni un 6 bērni no citām pašvaldībām. Ārpus Liepājas audžuģimenēs ir ievietoti 7 Liepājas pašvaldības bērni.

5.attēls

Kā redzams no 5.attēla, uz 2016.gada 31.decembri 38 bērni ievietoti audžuģimenēs. No tiem 13 bērni (34%) ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 17 bērni (45%) - vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 8 bērni (21%) - vecumā no 13 līdz 17 gadiem.

Pārskata periodā audžuģimenēs ievietoti 11 bērni, savukārt 11 bērnu aprūpe audžuģimenēs izbeigta. Aprūpes izbeigšanas iemesli: 9 bērni adoptēti, 1 bērnam iecelts aizbildnis, 1 bērns atgriezies vecāku aprūpē.

Par adopcijas lietām

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 31.panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka adopcija tiek atbalstīta, lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi. Adopcijas uzdevums ir radīt bez vecāku gādības palikušajiem bērniem apstākļus audzināšanai ģimenē, nodrošinot stabilu un harmonisku dzīves vidi. Bāriņtiesas kompetence ir lemt par:

- 1) personas atzīšanu par adoptētāju;
- 2) brāļu un māsu, pusbrāļu un pusbērnu šķiršanu Civillikumā noteiktajos gadījumos;

- 3) to, vai Latvijā iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē vai pienācīgu aprūpi;
- 4) bērna nodošanu adoptētāja aprūpē un uzraudzībā līdz adopcijas apstiprināšanai;
- 5) pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam;
- 6) adopcijas atbilstību bērna interesēm.

Lai kļūtu par adoptētāju, bāriņtiesā jāiesniedz adopcijas pieteikums, kurā norādīti adopcijas motīvi, vēlamais adoptējamo skaits, dzimums un vecums, kā arī adoptētāja reliģiskā pārliecība, ja tāda ir, kā arī izziņu par nodrošinājumu ar dzīvojamo platību, dzīves aprakstu, izziņu par personas veselības stāvokli u.c. adopcijas kārtībā paredzētie dokumenti. Pēc personas iesniegto dokumentu izvērtēšanas, bāriņtiesa, lai konstatētu personas piemērotību adopcijai, atbilstoši normatīvajos aktos paredzētajai adopcijas kārtībai ne ilgāk kā sešus mēnešus veic adoptētāja ģimenes izpēti, tostarp:

- izvērtē adopcijas motivāciju, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības un spējas izaudzināt bērnu;
- noskaidro adoptētāja ģimenes dzīves apstākļus un izvērtē adoptētāja materiālo stāvokli;
- pieprasa informāciju par Sodū reģistrā iekļautajām ziņām attiecībā uz adoptētāju;
- nosūta personu pie psihologa saņemt atzinumu par personas piemērotību adopcijai.

Pēc ģimenes izpētes veikšanas bāriņtiesa lemj par personas atzīšanu par adoptētāju. Pārskata periodā Bāriņtiesa 30 personas atzinusi par adoptētājiem. 3 no tām vēlējās adoptēt aizbildnībā esošu bērnu (bijušas bērna aizbildņi), 25 personas vēlējās adoptēt ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu, bet divas personas- otra laulātā bērnu.

Ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērnu un vecāku attiecības. Atbilstoši adopcijas kārtībai, adoptētāja aprūpē bērnu var nodot ar bāriņtiesas lēmumu uz laiku līdz sešiem mēnešiem. 2016.gadā 9 bērni nodoti adoptētāju aprūpē, savukārt par 10 bērniem Bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu par to, ka adopcija ir bērna interesēs. 6 bērni ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 4 bērni vecumā no 4 līdz 12 gadiem.

Par aizgādības lietām

Aizgādību nodibina pilngadīgai personai, kurai ierobežota rīcībspēja. Tāpat, neierobežojot personas rīcībspēju, pār personu noteiktos gadījumos var tikt nodibināta pagaidu aizgādība, ja nepieciešams veikt pasākumus personas interešu aizsardzībai. Civillikumā noteikts, ka personas, kurai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi rīcībspēju var ierobežot, ja tas nepieciešams šīs personas interesēs un ir vienīgais veids, kā tās aizsargāt. Civillikuma 355.pantā noteikts, ka aizgādņus pār pilngadīgajiem pēc tiesas sprieduma ieceļ attiecīgā bāriņtiesa. Bāriņtiesu likuma 40.panta pirmajā daļā noteikts, ka bāriņtiesa saskaņā ar tiesas nolēmumu par aizgādības nodibināšanu ieceļ aizgādņi:

- 1) personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kurai rīcībspēju ierobežojusi tiesa;
- 2) personai, kurai tiesa nodibinājusi pagaidu aizgādību;
- 3) personai, kurai rīcībspēju tiesa ierobežojusi izslaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ;
- 4) promesošās vai pazudušas personas mantai;
- 5) testamenta izpildīšanai.

Atbilstoši Bāriņtiesu likumā noteiktajam, bāriņtiesa saskaņā ar notāra taisīto notariālo aktu par aizgādības nodibināšanu mantojumam ieceļ aizgādņi mantojumam. Pārskata periodā saņemti 5 notariālie akti par aizgādības nodibināšanu mantojumam. Visos šajos gadījumos Bāriņtiesa iecēlusi aizgādņi, lai nodrošinātu mantojuma uzraudzību un apsaimniekošanu.

Atbilstoši Civilprocesa 268.pantam, ja tiesa uz pierādījumu pamata konstatē, ka personas rīcībspēja ir ierobežojama, tā taisa spriedumu, kurā norāda rīcībspējas ierobežojuma apjomu un ar kuru nodibina personai aizgādību. Tiesa, izvērtējot personas spējas, nosaka, vai un kādā apjomā aizgādņi ar aizgādībā esošo rīkojas kopā, un tikai pēc tam apjomu, kādā aizgādņi rīkosies

patstāvīgi. Vienlaikus tiesa uzliek par pienākumu bāriņtiesai iecelt šai personai aizgādni, kam uzdod rīkoties tiesas noteiktajā apjomā. Jāņem vērā, ka tiesas spriedumu par rīcībspējas ierobežojumu var pārskatīt jebkurā brīdī, bet ne retāk kā reizi septiņos gados no tā spēkā stāšanās dienas.

Civilprocesa likuma pārejas noteikumu 62.pants nosaka, ka līdz 2017.gada 1.janvārim aizgādnis sniedz pirmreizēju pieteikumu tiesai par rīcībspējas ierobežojumu pārskatīšanu aizgādībā esošajai personai, tas ir, par personām, kuras atzītas par rīcībnespējīgām līdz 2013.gada 1.janvārim, kad stājās spēkā attiecīgie grozījumi. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 17.panta 3.¹ punktu, bāriņtiesa sniedz tiesai informāciju, kurai ir nozīme lietā par personas rīcībspējas ierobežošanu, pagaidu aizgādības nodibināšanu un rīcībspējas ierobežojumu pārskatīšanu. Ar to skaidrojams, ka bāriņtiesa pārskata periodā piedalījies vairāk tiesas procesos aizgādības lietās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu – 2016.gadā 30 tiesas procesos, savukārt 2015.gadā – 26.

2016.gada 31.decembrī Bāriņtiesas pārraudzībā bija 77 aizgādībā esošas personas. Pārskata gada periodā 11 personām ar ierobežotu rīcībspēju iecelts aizgādnis, savukārt 13 aizgādņiem noteikts pilnvaru apjoms jau esošās aizgādības lietas ietvaros, pamatojoties uz tiesas spriedumu par rīcībspējas pārskatīšanu.

Par pieņemtajiem lēmumiem

Pārskata periodā Bāriņtiesa pieņēmusi 470 lēmumus:

Par aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu	51
Par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	29
Par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu	24
Par aizbildņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	26
Par personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai	10
Par bērnu ievietošanu audžuģimenē, par uzturēšanās termiņa pagarināšanu audžuģimenē, uzturēšanās izbeigšanu audžuģimenē	28
Par bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	20
Par personu atzīšanu par adoptētājiem	17
Par bērnu nodošanu adoptētāju aprūpē, par bērnu adopciju	14
Par piemērotību audžuģimenes pienākumu pildīšanai	1
Par viesģimenes statusa piešķiršanu	6
Par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	5
Par mantas pārvaldību	36
Par aizgādņa iecelšanu personai	11
Par aizgādņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	7
Par aizgādņa pilnvaru apjoma noteikšanu	13
Par mantojuma aizgādņa iecelšanu/atbrīvošanu	13
Par atzinuma sniegšanu tiesai lietās, kas izriet no aizgādības lietām	20
Par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	10
Par bērnu uzvārdu maiņu	14
Par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	9
Par bērnu obligāto ārstēšanu	3
Par atļauju bērnam šķērsot LR valsts robežu	44
Par atļauju ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem uzturēties pie vecākiem vai radniekiem	15
Citi lēmumi	31

Par dalību tiesas sēdēs

Bāriņtiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētājas vietniece un bāriņtiesas locekles pārskata periodā pēc tiesas aicinājuma piedalījušās 179 tiesas sēdēs:

Lietās par rīcībspējas ierobežošanu, rīcībspējas pārskatīšanu	dalība 30 tiesas sēdēs
Lietās par aizgādības tiesību atņemšanu	dalība 40 tiesas sēdēs
Lietās par aizgādības tiesību atjaunošanu	dalība 3 tiesas sēdēs
Lietās par adopcijas apstiprināšanu	dalība 15 tiesas sēdēs
Lietās par paternitātes apstrīdēšanu, noteikšanu	dalība 11 tiesas sēdēs
Lietās par atsevišķas aizgādības noteikšanu	dalība 18 tiesas sēdēs
Lietās par saskarsmes tiesības kārtības noteikšanu	dalība 23 tiesas sēdēs
Lietās par bērna dzīvesvietas noteikšanu	dalība 6 tiesas sēdēs
Lietās par aprūpes un uzraudzības īstenošanas noteikšanu	dalība 1 tiesas sēdē
Par prettiesiski pārvietota bērna atgriešanu valstī, kas ir viņa pastāvīgā dzīvesvieta	dalība 1 tiesas sēdē
Par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, grozīšanu vai atcelšanu	dalība 21 tiesas sēdē
Kā cietušā pārstāvis kriminālprocesā	dalība 6 tiesas sēdēs
Kā apsūdzētā pārstāvis kriminālprocesā	dalība 2 tiesas sēdēs
Kā atbildētājs lietā par administratīvā akta atcelšanu	dalība 2 tiesas sēdēs

Par lietvedībā esošajām lietām

Pārskata periodā Bāriņtiesas lietvedībā bijušas 919 lietas:

Aizgādības lietas	114
Aizbildnības lietas	172
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu audžuģimenē	38
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	39
Adopcijas lietas	50
Audžuģimeņu lietas	21
Viesģimeņu lietas	10
Lietas par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	7
Lietas par bērnu mantas pārvaldību	189
Aizgādnības lietas	71
Lietas par atzinuma sniegšanu tiesai	37
Lietas par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	10
Lietas par bērnu uzvārdu maiņu	14
Lietas par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	15
Lietas par bērnu obligāto ārstēšanu	3
Pārbaudes lietas	129

Par profilakses darbu ar bērniem

Bāriņtiesā strādā speciālists bērnu tiesības aizsardzības jautājumos. Viņa kompetencē ir veikt likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem, kā arī iekārtot profilakses lietas un izstrādāt sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmu bērniem, kuriem tās nepieciešamas.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pantā noteikts, ka pašvaldība sadarbībā ar bērnu vecākiem, izglītības iestādēm, Valsts policiju, sabiedriskajām organizācijām un citām iestādēm veic likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem un iekārto profilakses lietu, kā arī izstrādā sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmu katram bērnam, kurš:

- 1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu un pirmstiesas izmeklēšanas laikā nav apcietināts;
- 2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;
- 3) atbrīvots no kriminālatbildības;
- 4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;
- 5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;
- 6) vairāk nekā divas reizes izdarījis Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzētās prettiesiskās darbības;
- 7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības.

2016.gada 1.jūnijā stājušies spēkā grozījumi likumā „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”. Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus var piemērot bērniem vecumā no 11-18 gadiem, ja viņi izdarījuši tādu nodarījumu vai pārkāpumu, par kuru likumā paredzēta kriminālatbildība vai administratīvā atbildība. Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi, salīdzinot ar administratīvajiem sodiem, ir vērsti uz bērnu tiesību aizsardzību, bērnu audzināšanu, tiesiskās apziņas veidošanos un pārkāpumu prevenciju. Viens no audzinoša rakstura piespiedu līdzekļiem, ir noteikt uzvedības ierobežojumus un uzlikt par pienākumu piedalīties sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmās, kas sasaucas ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pantā ietverto likuma normu. Liepājas pilsētas domes Administratīvā komisija laika posmā no 2016.gada 1.jūnija līdz 2016.gada 31.decembrim 15 bērniem ir piemērojusi lēmumu par audzinoša rakstura piespiedu līdzekli –noteikti uzvedības ierobežojumi un uzlikts par pienākumu piedalīties sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmās. Uz 2016.gada 31.decembri 66 bērniem iekārtotas profilakses lietas, no tiem 52 bērniem izveidota sociālās korekcijas programma. Ņemot vērā likuma grozījumus „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanu bērniem” ir iespējams prognozēt, ka palielināsies to bērnu skaits, kuriem būs nepieciešams izstrādāt uzvedības sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmas. Liepājas pašvaldībā šobrīd strauji palielinās to bērnu skaits, kuriem likums nosaka iekārtot profilakses lietu un izstrādāt uzvedības sociālās korekcijas programmu, un tā kā šo darbu veic tikai viens speciālists, ir nepieciešams papildus speciālisti un citi resursi optimāla rezultāta sasniegšanai darbā ar šo mērķgrupu.

Paveiktais pierādījis, ka optimālais uzvedības sociālās korekcijas rezultāts ir pozitīvas uzvedības izmaiņas, tai skaitā netiek izdarīti jauni vai atkārtoti likumpārkāpumi, atsāktas mācības, sekmju uzlabošana, saturīga brīvā laika pavadīšana, atkarību problēmu risināšana, ir novērsta klaiņošana, uzsākta sadarbība ar sociālo dienestu ģimenes sociālo problēmu risināšanā.

Cita informācija

Bāriņtiesa, lai veiktu savus uzdevumus lietu pārbaudēs un uzraudzībā, regulāri veic bērnu un aizgādībā esošo personu dzīves apstākļu pārbaudes Tā 2016.gadā kopā veiktas 1167 pārbaudes personu dzīvesvietā.

Atbilstoši 2005.gada 5.novembra Ministru kabineta noteikumu “Noteikumi par sociālajām garantijām bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī

pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās” prasībām Bāriņtiesa pārskata periodā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai pieprasījusi 148 bez vecāku gādības esošajiem bērniem apliecības sociālo garantiju nodrošināšanai.

Lai pilnveidotu savas zināšanas, bāriņtiesas darbinieki apmeklējuši Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas organizētos seminārus, diskusijas, kā arī Valsts pašvaldību mācību centra rīkotos seminārus bāriņtiesu kompetences jautājumos.

PRIEKŠSĒDĒTĀJA

Ziemele 634 01994

T.ZIEMELE